

پویشگران آینده امیدبخش

گزارش

امنیتی‌سازی آفریقای جنوبی توسط آمریکا: فشار و اشنگتن و نقش لابی‌ها

پوریا انگشت بافت

دانشجوی دکتری مطالعات ایران معاصر دانشگاه تهران

سیزدهم بهمن یکهزار و چهارصد و چهار

www.paiab.org

دیدگاه‌ها و نظرات مطرح‌شده در مقالات این بخش، بیانگر دیدگاه‌های نویسندگان آنهاست و لزوماً

منعکس‌کننده مواضع موسسه پایاب نیست.

در دوره دوم ریاست جمهوری دونالد ترامپ، سیاست خارجی ایالات متحده نسبت به آفریقای جنوبی وارد مرحله‌ای تازه شده است: مرحله‌ای که در آن واشنگتن تلاش می‌کند با استفاده از ابزارهای امنیتی سازی، فشار اقتصادی و روایت سازی رسانه‌ای سیاست خارجی و حتی سیاست داخلی آفریقای جنوبی را در راستای اهداف خود تغییر دهد. این روند، که در سال اخیر شدت گرفته، نشان می‌دهد که آفریقای جنوبی نه تنها به عنوان یک بازیگر مستقل در عرصه جهانی، بلکه به عنوان کشوری که حاضر شده علیه رژیم صهیونیستی در دیوان بین المللی دادگستری طرح شکایت کند، در مرکز توجه دستگاه سیاست خارجی آمریکا قرار گرفته است. در چنین فضایی، امنیتی سازی آفریقای جنوبی به ابزاری برای کنترل رفتار این کشور تبدیل شده است؛ ابزاری که هم از سوی دولت ترامپ و هم لابی‌های قدرتمند در واشنگتن هدایت می‌شود.

در این میان، یکی از مهم ترین محرک‌های امنیتی سازی آفریقای جنوبی، شکایت رسمی این کشور علیه رژیم صهیونیستی در دیوان بین المللی دادگستری به اتهام ارتکاب نسل کشی در غزه است. این اقدام، که از سوی بسیاری از کشورهای به عنوان نقطه عطفی در دفاع از حقوق بین الملل تلقی شد، در واشنگتن و تل‌آویو با واکنشی کاملاً متفاوت روبه‌رو شد. رژیم صهیونیستی، که از نفوذ گسترده در ساختار سیاست خارجی آمریکا به خصوص در دوره دوم ریاست جمهوری ترامپ برخوردار است، تلاش کرده با استفاده از شبکه‌های لابی‌گری خود در کاخ سفید، وزارت خارجه و کنگره، فشار بر آفریقای جنوبی را افزایش دهد. این فشارها نه تنها در قالب بیانیه‌های سیاسی، بلکه در قالب اقدامات عملی مانند: تشدید تعرفه‌ها بر روابط اقتصادی دو کشور، محدودسازی همکاری‌های امنیتی و حمایت از روایت‌هایی که آفریقای جنوبی را «تهدید» معرفی می‌کنند، بروز یافته است. در کنار لابی اسرائیل، لابی سفیدپوستان آفریقای جنوبی در آمریکا نیز نقش مهمی در امنیتی سازی این کشور ایفا می‌کند. این لابی که در سال‌های اخیر با حمایت چهره‌هایی مانند: ایلان ماسک قدرت بیشتری یافته، تلاش می‌کند تصویری از آفریقای جنوبی ارائه دهد که در آن «تبعیض سیستماتیک علیه سفیدپوستان» وجود دارد. این روایت، که از سوی برخی رسانه‌های محافظه کار آمریکایی نیز تقویت می‌شود، به دولت ترامپ امکان داده است تا اقدامات خود علیه آفریقای جنوبی را با ادعای «دفاع از حقوق بشر» توجیه کند. در سال گذشته، دولت آمریکا تعدادی از سفیدپوستان آفریقای جنوبی را بدون طی کردن مراحل قانونی پذیرفت و به آن‌ها شهروندی اعطا کرد؛ اقدامی که از سوی دولت آفریقای جنوبی به عنوان دخالت مستقیم در امور داخلی این کشور تلقی شد. این اقدام همچنین نشان داد که چگونه روایت سازی درباره «قربانی بودن سفیدپوستان» می‌تواند به ابزاری برای فشار سیاسی تبدیل شود. در سطح اقتصادی، دولت ترامپ با وضع تعرفه‌های سنگین بر واردات کالاهای آفریقای جنوبی، تلاش کرده است این کشور را وادار به تغییر رفتار کند. این تعرفه‌ها که به ویژه صنایع فلزات، خودرو و کشاورزی آفریقای جنوبی را هدف قرار داده‌اند، بخشی از راهبرد گسترده‌تر آمریکا برای اعمال فشار اقتصادی بر کشورهای است که حاضر نیستند در سیاست

خارجی از واشنگتن تبعیت کنند. دولت ترامپ این اقدامات را با ادعای «حمایت از صنایع داخلی آمریکا» توجیه کرده، اما در واقعیت، این تعرفه‌ها بخشی از همان روند امنیتی سازی هستند که هدف آن تضعیف استقلال اقتصادی آفریقای جنوبی است. در کنار فشارهای اقتصادی، فشارهای دیپلماتیک نیز افزایش یافته‌اند.

در سال ۲۰۲۴، دولت آمریکا سفیر آفریقای جنوبی را به دلیل انتقاد از سیاست‌های ترامپ اخراج کرد؛ اقدامی که در روابط دو کشور بی‌سابقه بود و نشان داد که واشنگتن حاضر است از ابزارهای تند دیپلماتیک برای کنترل رفتار آفریقای جنوبی استفاده کند. این اخراج، پیام روشنی داشت: هرگونه مخالفت علنی با سیاست‌های آمریکا، حتی از سوی یک کشور دموکراتیک و دارای روابط دیرینه با غرب، با هزینه‌های سنگین مواجه خواهد شد. در سطح گفتمانی، دولت ترامپ تلاش کرده است آفریقای جنوبی را به‌عنوان کشوری «بی‌ثبات»، «غیرقابل اعتماد» و «درگیر تبعیض نژادی معکوس» معرفی کند. این روایت، که از سوی برخی رسانه‌های آمریکایی نیز تقویت می‌شود، بخشی از تلاش برای مشروعیت‌بخشی به سیاست‌های سخت‌گیرانه علیه آفریقای جنوبی است. ترامپ بارها دولت آفریقای جنوبی را متهم کرده که علیه سفیدپوستان تبعیض قائل می‌شوند و حتی در دیدار پر تنش سال گذشته با سیریل رامافوسا رئیس‌جمهور آفریقای جنوبی این ادعا را مطرح کرد: «زمین‌های سفیدپوستان به زور گرفته می‌شود». این ادعاها، که از سوی دولت آفریقای جنوبی رد شده‌اند، نشان می‌دهند که چگونه روایت سازی می‌تواند به ابزاری برای امنیتی سازی تبدیل شود. در کنار این روایت‌ها، لابی رژیم صهیونیستی نیز تلاش کرده است آفریقای جنوبی را به عنوان کشوری «همسو با دشمنان آمریکا» معرفی کند. طرح شکایت آفریقای جنوبی علیه رژیم صهیونیستی در دیوان بین‌المللی دادگستری، از نگاه تل‌آویو اقدامی خصمانه تلقی شده و اسرائیل تلاش کرده است با استفاده از نفوذ خود در واشنگتن، هزینه‌های این اقدام را برای آفریقای جنوبی افزایش دهد. این فشارها در قالب حمایت از طرح‌هایی در کنگره برای محدود سازی کمک‌های اقتصادی به آفریقای جنوبی، تشدید نظارت بر روابط این کشور با چین، ایران و روسیه، و حتی بررسی امکان اعمال تحریم‌های هدفمند علیه برخی مقامات آفریقای جنوبی بروز یافته است. آفریقای جنوبی اکنون در نقطه‌ای قرار دارد که باید هم‌زمان با مدیریت فشارهای خارجی و حفظ مشروعیت داخلی، راهبردی چندوجهی برای مقابله با امنیتی سازی و فشارهای هدفمند واشنگتن اتخاذ کند.

نخست باید گفت ماهیت فشارها فراتر از یک اختلاف دیپلماتیک ساده است؛ ترکیب ابزارهای اقتصادی، دیپلماتیک، رسانه‌ای و لابی‌گری نشان می‌دهد که هدف نه صرفاً تغییر یک تصمیم خاص، بلکه بازتعریف رفتار راهبردی و جهت‌گیری سیاست خارجی آفریقای جنوبی است. در این چارچوب، سه دسته اقدام فوری و میان‌مدت برای دولت و نهادهای سیاست‌گذاری آفریقای جنوبی ضروری به نظر می‌رسد: (۱) تقویت تاب‌آوری اقتصادی و تنوع شرکا،

۲) بازسازی و فعال سازی دیپلماسی چندجانبه و حقوقی، و ۳) مدیریت گفتمانی و رسانه‌ای در سطح داخلی و بین‌المللی.

از منظر اقتصادی، پاسخ به فشارهای تعرفه‌ای و تهدید به محرومیت از مزایای تجاری نیازمند ترکیب سیاست‌های داخلی و خارجی است. در کوتاه‌مدت، آفریقای جنوبی باید برنامه‌ای برای حمایت هدفمند از صنایع آسیب‌پذیر تدوین کند که هم از طریق بسته‌های حمایتی موقت و هم از طریق تسهیل دسترسی به بازارهای جایگزین اجرا شود. این بسته‌ها باید موقتی، شفاف و مشروط به اصلاحات ساختاری باشند تا هم از آسیب اقتصادی جلوگیری شود و هم اتهام سوءمدیریت داخلی تقویت نشود. در میان‌مدت، تنوع‌بخشی به شرکای تجاری و سرمایه‌گذاری خارجی باید به اولویت تبدیل شود؛ گسترش روابط با بازارهای آسیایی، خاورمیانه، آمریکای لاتین و تقویت همکاری‌های جنوب - جنوب می‌تواند هزینه اقتصادی امنیتی‌سازی را برای واشنگتن افزایش دهد و گزینه‌های جایگزین برای صادرکنندگان و سرمایه‌گذاران آفریقای جنوبی فراهم آورد. استفاده از سازوکارهای بریکس، اتحادیه آفریقا و توافق‌های دوجانبه با شرکای نوظهور باید به صورت فعالانه دنبال شود تا وابستگی به بازار واحد کاهش یابد. در عرصه دیپلماتیک و حقوقی، آفریقای جنوبی باید از ظرفیت‌های چندجانبه و همکاری با سایر کشورهای آفریقای و سازمان‌های بین‌المللی به خصوص اتحادیه آفریقا بهره‌برد. طرح شکایت در دیوان بین‌المللی دادگستری، هرچند خود موجب تشدید فشارها شده، اما ابزار حقوقی مهمی است که می‌تواند مشروعیت بین‌المللی آفریقای جنوبی را تقویت کند؛ بنابراین لازم است این مسیر با یک استراتژی دیپلماتیک هماهنگ همراه شود که هدف آن جلب حمایت کشورهای منطقه‌ای و شرکای بین‌المللی است. فعال‌سازی دیپلماسی منطقه‌ای در اتحادیه آفریقا و گروه‌های منطقه‌ای دیگر برای کسب بیانیه‌های حمایتی و ایجاد ائتلاف‌های حقوقی و سیاسی می‌تواند از اثرات انزوای دیپلماتیک بکاهد. هم‌زمان، آفریقای جنوبی باید ظرفیت‌های حقوقی خود را تقویت کند تا در برابر اقدامات تلافی‌جویانه احتمالی مانند: تحریم‌های هدفمند یا محدودیت‌های مالی، پاسخ‌های حقوقی و متقابل ارائه دهد. مدیریت گفتمانی و رسانه‌ای یکی از محورهای حیاتی مقابله با امنیتی‌سازی است، زیرا پذیرش روایت امنیتی از سوی مخاطبان داخلی و بین‌المللی شرط موفقیت این فرآیند است. آفریقای جنوبی باید روایت خود را فعالانه و حرفه‌ای بازتولید کند؛ روایت‌هایی که بر تعهد کشور به حقوق بشر، چندجانبه‌گرایی، استقلال قضایی و تلاش‌های داخلی برای اصلاحات تأکید دارند. این کار نیازمند یک کمپین رسانه‌ای بین‌المللی هماهنگ است که از دیپلماسی عمومی، روابط عمومی در رسانه‌های بین‌المللی، و استفاده از شبکه‌های دیاسپورا بهره‌برد. در برابر روایت‌هایی که ادعای «تبعیض سیستماتیک علیه سفیدپوستان» را مطرح می‌کنند، پاسخ باید مبتنی بر شفافیت و ارائه داده‌های دقیق باشد: توضیح سیاست‌های اصلاح زمین، اقدامات جبرانی، و مکانیزم‌های حقوقی موجود برای حفاظت از حقوق اقلیت‌ها.

در عین حال، هرگونه اقدام تهاجمی یا پاسخ احساسی می‌تواند روایت رقیب را تقویت کند؛ بنابراین لحن و محتوای پیام‌ها باید حرفه‌ای، مستند و متکی بر شواهد باشد. این تحولات و فشارهای یک‌جانبه‌ای که واشنگتن علیه آفریقای جنوبی اعمال می‌کند می‌تواند برای ایران یک فرصت مهم فراهم آورد، از منظر دیپلماتیک، ایران می‌تواند از موقعیت مشترک خود و آفریقای جنوبی در دفاع از چندجانبه‌گرایی و حقوق بین‌الملل بهره‌بردار و از طریق هماهنگی در مجامع بین‌المللی (مجمع عمومی سازمان ملل، گروه‌های منطقه‌ای و بریکس) از مواضع حقوقی و سیاسی پشتیبانی متقابل ارائه کند؛ این همکاری می‌تواند مشروعیت هر دو طرف را در برابر فشارهای یک‌جانبه افزایش دهد. نکته مهم در امنیتی‌سازی ایران و آفریقای جنوبی در آن است که هر دو کشور با فشار لابی رژیم صهیونیستی در آمریکا مورد غضب واشنگتن قرار گرفته‌اند. نقش لابی‌ها در واشنگتن، به‌ویژه لابی‌های رژیم صهیونیستی و گروه‌هایی که از سوی برخی فعالان و سرمایه‌گذاران خارجی حمایت می‌شوند، پیچیدگی ماجرا را افزایش می‌دهد. آفریقای جنوبی باید به صورت هدفمند وارد عرصه لابی‌گری متقابل شود؛ ایجاد ارتباطات با اعضای کنگره آمریکا، گروه‌های مدنی آمریکایی، و رسانه‌های مستقل که می‌توانند روایت‌های جایگزین را منتقل کنند. استفاده از دیاسپورای آفریقای جنوبی در آمریکا و اروپا برای توضیح سیاست‌ها و ارائه شواهد می‌تواند در کاهش تأثیر لابی‌های مخالف مؤثر باشد. در عین حال، لازم است روابط با دولت آمریکا را از طریق کانال‌های رسمی حفظ کند تا امکان گفت‌وگو و کاهش تنش فراهم بماند؛ قطع کامل ارتباطات دیپلماتیک به نفع هیچ‌یک از طرفین نیست. از منظر امنیتی - ژئوپلیتیکی، آفریقای جنوبی باید تعادل ظریفی میان تقویت همکاری‌های جنوب - جنوب و حفظ فضای تعامل با غرب برقرار کند. تقویت همکاری‌های نظامی و امنیتی با چین و روسیه ممکن است در کوتاه‌مدت هزینه‌های سیاسی و دیپلماتیک داشته باشد؛ بنابراین این همکاری‌ها باید شفاف، مبتنی بر منافع ملی و همراه با توضیح عمومی درباره اهداف و محدوده آن‌ها باشد تا از بازنمایی‌های منفی جلوگیری شود. هم‌زمان، آفریقای جنوبی می‌تواند از ظرفیت‌های خود در میانجی‌گری و دیپلماسی صلح برای نشان دادن نقش سازنده‌اش در نظام بین‌الملل بهره‌بردار و بدین ترتیب تصویر «تهدید» را تضعیف کند.

در سطح داخلی، اصلاحات ساختاری و شفافیت در سیاست‌های حساس مانند: اصلاحات ارضی که همیشه در این کشور با تنش همراه بوده ضروری است. بسیاری از روایت‌های ضد آفریقای جنوبی از خلأ اطلاعات و سوءبرداشت‌ها تغذیه می‌شوند؛ ارائه گزارش‌های شفاف، داده‌های آماری قابل اتکا و مکانیسم‌های حقوقی برای حفاظت از حقوق همه شهروندان می‌تواند به کاهش فضای سوءاستفاده رسانه‌ای و لابی‌گری کمک کند. همچنین، تقویت نهادهای مستقل قضایی و نظارتی و نشان دادن تعهد به حاکمیت قانون، از جمله اقداماتی است که می‌تواند مشروعیت بین‌المللی آفریقای جنوبی را افزایش دهد. در نهایت، آفریقای جنوبی باید برای مواجهه با سناریوهای تهاجمی‌تر آماده باشد؛ این سناریوها می‌تواند شامل تشدید تعرفه‌ها، اعمال تحریم‌های هدفمند علیه مقامات، یا تلاش برای

محدودسازی دسترسی به منابع مالی بین‌المللی باشد. برای این منظور، ایجاد صندوق‌های پشتیبانی مالی اضطراری، تقویت ذخایر ارزی، و توسعه ابزارهای مالی جایگزین در همکاری با شرکای بین‌المللی می‌تواند تاب‌آوری اقتصادی را افزایش دهد. همچنین، تدوین برنامه‌های حقوقی و دیپلماتیک برای پاسخ به اقدامات تلافی‌جویانه و استفاده از سازوکارهای بین‌المللی برای حل اختلافات ضروری است.